

DE WERELD OP Z'N KOP!

6 oktober 2024

Voorgangers: Marianne Pompert en Henk Jansen

Welkom

Verschillende mensen hebben weer samengewerkt om deze viering tot stand te brengen. U vindt hun namen achter op het boekje of bij de aftiteling van de streaming. De voorgangers van vandaag zijn Marianne Pompert en ikzelf ben Gerard Jansen.

Marianne is als voorganger nieuw bij ons, maar u herkent haar wellicht van de keren dat ze bij ons de viering bijwoonde. Ook was ze voorganger in de uitvaartdienst van Diny Vegt, wat voor de Haagse Dominicus aanleiding was haar te vragen als voorganger binnen onze geloofsgemeenschap. Ze is vele jaren in de gezondheidszorg werkzaam geweest en begon op haar 50^e met de HBO-opleiding godsdienst/levensbeschouwing, een opleiding waarin ook veel aandacht was voor andere religies. Na het afronden van deze studie ging Marianne als kerkelijk werker werken in Dordrecht. Zij heeft daar het werk van een predikant gedaan. Dat deed ze tot aan haar pensioen. Daarna verhuisde ze naar Leidschendam, waarna ze nog een aantal jaren werkte bij de protestantse kerk te Poortugaal en de gereformeerde kerk te Rijnsburg. Ook heeft ze op vrijwillige basis nog veel activiteiten gedaan. Marianne, we wensen je veel succes en plezier in deze gemeenschap toe.

In het evangelie van vandaag gaat het over mensen die arbeid verrichten. Hoe gaat de landheer met zijn dagloners om? En lijken de werkgevers in onze tijd op die landheer uit het verhaal? Hoe gaan wij om met elkaar? Dit zijn vragen waar we deze viering bij stil kunnen staan. We doen dit in het kader van lectio divina, een bepaalde manier van lezen om je een bijbeltekst eigen te maken. Daarbij is sprake van het lezen van een tekst, overwegen wat de tekst bij je oproept, het uitspreken van een gebed n.a.v. de overweging – dit onderdeel herkent u wellicht straks bij de voorbeden – en de beschouwing waarin we terugblikken op wat we van de viering en de lezing vonden. Dat laatste kunnen we doen tijdens het drinken van een kop koffie na afloop van de dienst.

We wensen u veel inspiratie toe.

Licht en klankschaal

Maken we het nu stil in onszelf, zodat we onze aandacht kunnen richten op wat komen gaat. Daartoe steek ik de kaarsen aan en laat ik de klankschaal horen.

Lied: Gegroet jij, jij.

Inleiding en gebed: Marianne

Bij een viering gaan we meestal uit van een bijbellezing en daar zoeken we dan materiaal bij. Bijpassende liederen, beelden, teksten en gebeden. Het uitgangspunt voor deze viering is eigenlijk een documentaire die ik een tijdje geleden zag op tv, getiteld “Klus voor de koppelbaas”, daar zullen we straks de intro van gaan bekijken. Na het zien van die documentaire, moest ik denken aan de parabel van de werkers van het laatste uur. Dus eerst was er die documentaire en daarna de Bijbellezing. Een omgekeerde volgorde. Maar waar het in de documentaire en de lezing vooral omgaat is de vraag wat is gerechtigheid en gelijkwaardigheid?

Laten wij daarom bidden:

*Liefhebbende en vasthoudende God,
U laat uw mensen niet los,
al eeuwenlang trekt U met ons mee.
Maak ons ook dit uur ontvankelijk*

*voor uw liefdevolle nabijheid.
Open ons hart voor de verhalen
die ons de weg wijzen naar uw bevrijding,
vrede en gerechtigheid voor allen,
een wereld omgekeerd,
waarin iedereen zich thuis voelt.
Amen.*

Lied: De wijze woorden en het groot vertoon.

Lezing: Matteüs 20, 1 – 15 (NBV 21)

Het is met het koninkrijk van de hemel als met een landheer die er bij het ochtendgloren op uit trok om dagloners voor zijn wijngaard te zoeken. Nadat hij met de arbeiders een dagloon van één denarie overeengekomen was, stuurde hij hen naar zijn wijngaard.

Drie uur later trok hij er opnieuw op uit, en toen hij anderen werkloos op het marktplein zag staan, zei hij ook tegen hen: “Gaan jullie ook maar naar mijn wijngaard, de betaling zal rechtvaardig zijn.” En ze gingen erheen.

Rond het middaguur ging hij er nogmaals op uit, en drie uur later weer, en handelde als tevoren.

Toen hij tegen het einde van de dag nog eens op weg ging, trof hij een groepje dat er nog steeds stond. Hij vroeg hun: “Waarom staan jullie hier de hele dag zonder werk?” “Niemand heeft ons ingehuurd,” antwoordden ze. Hij zei hun: “Gaan jullie ook maar naar de wijngaard.”

Toen de avond gevallen was, zei de heer van de wijngaard tegen zijn rentmeester: “Roep de arbeiders bij je en betaal hun het loon uit. Begin daarbij met de laatsten en eindig met de eersten.”

En zij die er vanaf het einde van de dag waren, kwamen naar voren en kregen ieder een denarie. En toen zij die als eersten waren gekomen naar voren stapten, dachten ze dat zij wel meer zouden krijgen. Maar ook zij kregen ieder die ene denarie.

Toen ze het geld hadden aangenomen, gingen ze bij de landheer hun beklag doen: “Die laatsten hebben één uur gewerkt en u behandelt hen zoals u ons behandelt, terwijl wij het onder de brandende zon de hele dag hebben volgehouden.”

Hij antwoordde een van hen: “Vriend, ik behandel je toch niet onrechtvaardig? Je hebt toch ingestemd met het loon van één denarie? Neem wat je toekomt en ga. Ik wil aan die laatsten hetzelfde geven als aan jou. Of mag ik met mijn geld niet doen wat ik wil? Ben je jaloers omdat ik goed ben?”

Stilte

Ik wil u vragen nu in stilte te overwegen wat deze tekst voor u betekent.

Filmpje: Dagloners bij het ochtendgloren.

Lied: Psalm 41

Overweging: Marianne

We hebben volgens de Lectio Divina methode kunnen nadenken over de lezing van deze morgen. We hebben kunnen nadenken over wat het verhaal met ons doet. Waar zetten we onze vraagtekens bij, wat stoort ons, waar prikkelt het verhaal?

Ik denk zomaar dat er wel overeenkomsten zullen zijn in onze gedachten. En misschien kunnen we daar tijdens de koffie nog over napraten. Maar ik ben zo vrij om alvast wat opmerkelijke feiten te benoemen:

Wat opvalt is het voortdurend heen en weer lopen van de eigenaar tussen zijn wijngaard en het marktplein. Kan de man niet nauwkeuriger berekenen hoeveel mensen hij nodig heeft?

Moet hij vijfmaal op een dag er zélf op uit trekken om mensen te vragen bij hem te komen werken?
Kan hij dit niet aan b.v. zijn rentmeester overlaten?

Verder valt op dat de eigenaar zich min of meer aanpast aan de mogelijkheden van de mensen op de markt. Hij benadert hen zoals het bij hen past. Met de mensen van het eerste uur wordt een duidelijke afspraak gemaakt.

Tegen de groep van drie uur later wordt gezegd: jullie krijgen wat billijk is, en met zo'n toezegging zijn zij al tevreden. Dit geldt ook voor de andere mannen.

Met de laatste groep is iets anders aan de hand: ze antwoorden: Niemand heeft ons ingehuurd.
Kennelijk zien anderen weinig in hen omdat zij ook nauwelijks het aankijken waard zijn?

Met deze arbeiders maakt de eigenaar helemaal geen afspraak. Hij zegt alleen: kom er ook bij.

En na een uurtje werken is het donker. Dan komen we bij het opmerkelijke feit dat de laatsten als eersten worden uitbetaald. Ze krijgen het normale dagloon, één denarie.

De werkers van het eerste uur, hebben al lang gezien wat er gebeurt en vol verwachting klopt hun hart, hoeveel meer zullen zij krijgen dan die anderen? Zij hebben twaalf uur lang geploeterd. Onder een stekende zon in een verzengende hitte. En de werkers van het laatste uur die mochten nog even mee doen in de koelte van de namiddag. Als zij al een dagloon krijgen voor een uurtje meedoen, dan hebben zij toch zeker wel recht op twaalf keer een dagloon?

En dan volgt de verbijstering...Wat gebeurt er nu, krijgt iedereen evenveel? Je geeft iemand die voor jou één uurtje heeft gewerkt, toch niet evenveel loon als degene die zich een hele dag voor jou heeft uitgesloofd. Dat is toch de wereld op z'n kop!

Kwaad gaat één van hen met zijn loon naar de werkgever om zich te beklagen. En misschien wijst hij wel naar zijn voorhoofd, zoals Rembrandt het heeft afgebeeld.

Maar ergens snap je zo'n reactie wel. Ging dit stiekem ook niet door onze gedachten? Bij mij in ieder geval wel. Ook de afgelopen zomer was het weer heel warm en stel je voor dat je de hele dag hard hebben moeten werken in die hitte? Dan krijg je toch het gevoel dat je onderbetaald wordt, wanneer iemand die maar een uurtje heeft gewerkt hetzelfde uitbetaald krijgt? Is dat dan niet de wereld op zijn kop?

Ja, inderdaad, dat is de wereld op z'n kop! En dat is nu ook precies de bedoeling van Jezus. Het komt er in feite op neer dat in het koninkrijk van God heel andere maatstaven gelden dan in onze wereld.

In onze wereld geldt: wie niet werkt, zal ook niet eten. Heb ik kortgeleden de voorvrouw van de VVD niet zoiets horen zeggen? Zij het dan met andere bewoordingen!

Maar in deze parabel blijkt dat geen mens bij God een streepje voor heeft. God is bewogen om alle mensen, hij maakt geen onderscheid, maar kijkt wat ieder mens aankan en nodig heeft.

Toen ik ging googelen op 'de werkers van het laatste uur', stuitte ik op een boekje van de Britse schrijver Bruce Marshall, met de titel De werkers van het laatste uur.

En het mooie van het internet is, dat je op zoek kunt gaan naar zo'n boekje en ik heb het gevonden! Voor 2,50 euro kon ik het aanschaffen.

Bruce Marshall beschrijft het leven van abt Gaston in Parijs. Voor abt Gaston zijn alle mensen even belangrijk. Hij luistert naar hen, praat met hen, zoekt met hen en helpt waar hij kan. Hij beoordeelt niemand en veroordeelt niemand. Hij accepteert de mensen zoals ze nu eenmaal zijn. Hij laat de mensen die door de anderen maatschappelijk of godsdienstig allang zijn afgeschreven, ervaren dat God goed is voor iedereen, op elk uur, en dus ook te elfder ure. Bij God krijgt ieder mens, te allen tijde, een nieuwe kans. Ieder mens wordt gelijkwaardig en rechtvaardig behandeld. "Ik wil aan die laatsten hetzelfde geven als aan jou".

Het boek is een klassieker. Waarom? Omdat het haaks staat op de dagelijkse werkelijkheid van ons omgaan met elkaar. In het boek gaat het om gelijkwaardigheid. Niet alle mensen zijn gelijk, maar alle mensen dienen wel gelijkwaardig behandeld te worden. Gelijkwaardigheid wil zeggen: niet alle

mensen over één kam scheren, volgens onze gemiddelde normen en waarden, maar ieder mens op zijn eigen, unieke wijze tot zijn recht laten komen.

En dat is niet de wereld op z'n kop, dat heeft een negatieve klank, maar het is wel de wereld omgekeerd. In de parabel komt de wereld van de harde werkelijkheid, in botsing met de wereld omgekeerd, de wereld zoals God die voor ogen heeft. Twee parallelle werelden.

En dan over naar de wereld van nu. Over naar de intro van de documentaire waar we naar hebben gekeken.

Nog steeds staan er arbeiders in het ochtendgloren, de werkers van het eerste uur, te wachten, in de hoop dat er op die dag werk voor hen zal zijn.

Werk in het Westland, in de kassen. Of in slachterijen, in de bouw, in distributiecentra. Ze werken voor duistere uitzendbureaus, worden onderbetaald en zijn vaak vreselijk gehuisvest. Ze betalen een hoge huur voor een kamer in overvolle pensions. En wanneer ze geen werk hebben, raken ze ook vaak hun huisvesting kwijt. Dat is toch ook de wereld op z'n kop?

Vorige week zag ik een interview met Klaas Knot, president van de Nederlandse Bank, en hem werd de vraag gesteld hoe hij dacht over arbeidsmigratie. Hij antwoordde het volgende:

“Ik ben niet persé tegen arbeidsmigratie, maar waar ik tegen ben is dat we arbeidsmigranten inzetten op plekken waar er stelselmatig onder de kostprijs wordt geproduceerd. Waar stelselmatig de arbeidswetgeving wordt onderdoken, door schimmige uitzendconstructies. Waar het minimumloon wordt ontweken. Voor dat soort type arbeid moet geen ruimte zijn”.

Ik las echter ook dat de invoering van een wet om daar verandering in te brengen, is uitgesteld tot 2026.

De beoogde ingangsdatum is met minimaal een jaar verschoven en zal niet sneller dan 1 januari 2026 in werking treden. En zelfs wanneer er zo'n wet zou komen, dan nog heeft de arbeidsinspectie onvoldoende personeel om te controleren.

Aan het einde van de documentaire komt de oud bestuurder van het FNV, Ruud Baars, die we in de intro zagen: tot de volgende conclusie:

“het is niet op te lossen, zolang je blijft vasthouden aan dit soort zaken doen. Wil je in de veefokkerij, in de slachthuizen, in het Westland, in de kassen, bij distributiecentra, zo rendabel mogelijk blijven werken, dan moet je goedkope arbeid naar binnen halen. Er zijn geen Nederlanders die dit werk willen en kunnen doen, dan móeten er wel arbeidsmigranten worden ingehuurd. Zolang we dit tolereren, zolang we dit gezonde economie vinden, blijft het ook zo”.

Ook vertelt hij dat er, in dit geval in Den Haag, ook twee parallelle werelden zijn. Het grootste gedeelte van Den Haag, weet niet eens wat zich in een buurt als Laakkwartier, allemaal afspeelt.

In de parabel kwam de wereld van de harde werkelijkheid, in botsing met de wereld omgekeerd, de wereld zoals God die voor ogen heeft.

En deze botsing is er dus nog steeds in onze samenleving. Wij kunnen het op deze zondagmorgen zeker niet oplossen. Maar misschien kunnen we wel even bij stilstaan bij, en denken aan, die arbeiders van het laatste uur, wanneer we onze pakketjes bestellen, wanneer we een stukje kip uitzoeken, wanneer we een bosje bloemen kopen. Hebben we enig idee wie ervoor gezorgd hebben dat we dit kunnen kopen? Onder welke omstandigheden zij gewerkt hebben? Wijzelf kunnen hun vaak onwenselijke situatie niet veranderen, maar het is wel goed als we niet alles als vanzelfsprekend accepteren, maar ons bewust worden van soms schrijnende arbeidsomstandigheden.

Arbeidsmigranten staan vaak achter in de rij en worden daar ook naar betaald en gehuisvest. Zij zijn onze werkers van het laatste uur. Wie is de landheer die hen geeft wat hen toekomt?

Lied: Psalm 112

Voorbeden:

Bidden wij tot de Eeuwige, die God van alle mensen wil zijn:

- Dat wij de kwetsbare mensen in ons midden opmerken; dat zij niet verloren lopen door regels die wij gemaakt hebben, of door gewoonten die wij ons eigen hebben gemaakt.
Acclamatie: Toi tu nous aimes
- Dat wij ons kunnen inleven in anderen en daardoor beseffen wat zij nodig hebben, zowel materieel als gevoelsmatig.
Acclamatie
- Dat wij ons steeds beter bewust worden wat ons handelen – of niet handelen – voor impact heeft op anderen, de natuur en de aarde als geheel.
Acclamatie
- Dat wij de krachten herkennen die ons uit elkaar drijven, waardoor wij tegenover elkaar komen te staan en geen gemeenschap meer vormen; dat we gaan beseffen dat we elkaar nodig hebben.
Acclamatie
- Dat wij ons durven verzetten tegen maatregelen die mensen tekort doen en uitsluiten; dat wij ons durven uitspreken.
Acclamatie
- Dat wij in ons eigen doen en laten bereid zijn contact te leggen met iedereen die wij tegenkomen; dat wij bruggen kunnen slaan waar mensen van elkaar vervreemd zijn.
Acclamatie
- Bidden wij tenslotte voor wat er leeft in ons hart en voor hen die in het intentieboek om ons gebed gevraagd hebben.....
Acclamatie

Goede God,

U kent onze wil om het goede te doen,
maar ook onze beperkingen en onmacht om dit voor elkaar te krijgen.

U houdt van ons en daarom vertrouwen wij op U.

Laat ons niet in de steek,
maar laat U keer op keer kennen
in de mensen die wij tegenkomen
en de schoonheid van uw schepping.

Amen.

Collecte

Ook middels de QR-code, die achter op het boekje staat, is een bijdrage mogelijk. De helft van de opbrengst is voor de stichting Kompassie, waarover u achter op het boekje en in de nieuwsbrief hebt kunnen lezen; de andere helft is bedoeld om de kosten te dekken die de Haagse Dominicus maakt.

Tafellied: Dit is de plaats

Marianne:

De eerste keer dat het brood werd gedeeld,
de wijn werd gedronken,
de woorden gezegd,
deed Jezus dat zelf, als herinnering.

Sinds die avond breken wij brood, delen wij de wijn,
mag het breken van dit brood en de dronk uit deze beker
ons sterken in de hoop
dat een wereld omgekeerd komen zal
waar brood en liefde is, genoeg voor iedereen.

Breken en delen

Zegen: Marianne

Door Jezus daartoe uitgenodigd

Mogen wij op weg gaan, wetend wat ons te doen staat

Mag Gods milde zegen met ons meegaan

Zegene ons de Vader, die ons geschapen heeft

behoede ons de Zoon, die ons leven deelde

verlichte ons de Heilige Geest die in ons leeft en werkt

Vader, Zoon en Heilige Geest

Slotlied: Herschep ons hart